

Nazi εναντίον καρκίνου

Από το ομώνυμο βιβλίο του Robert N. Proctor
Princeton University Press, 1999

Ελεύθερη απόδοση: Φ. ΒΛΑΣΤΟΣ,
Πνευμονολόγος, Επιμελητής Α΄ ΚΑΑ ΝΝΘΑ

Ο υπ' αριθμόν ένα εχθρός του έθνους

Στις 28 Σεπτεμβρίου 1933, ο Dr Wilhelm Hueper, παθολογοανατόμος και διευθυντής του Ερευνητικού Εργαστηρίου για την Έρευνα εναντίον του Καρκίνου της Pennsylvania, έγραφε στον υπουργό Πολιτισμού της κυβέρνησης των Nazi, Bernhard Rust, αναζητώντας μια ευκαιρία για νοσοκομειακή ή πανεπιστημιακή σταδιοδρομία στη νέα Γερμανία. Ο Hueper είχε μεταναστεύσει στις Ηνωμένες Πολιτείες στα 1923. Λίγους μήνες μετά την Machtergreifung (άνοδο των Nazi στην εξουσία), ο νέος και φιλόδοξος παθολογοανατόμος προσεγγίζει τις γερμανικές αρχές για να επιστρέψει στην πατρίδα του. Ο Hueper τελικά έμεινε στην Αμερική και έγινε «ο πατέρας της αμερικάνικης έρευνας σχετικά με την επαγγελματική καρκινογένεση».

Erwin Chick

Ο άνθρωπος που προσπάθησε όσο λίγος να αφυπνίσει τον επιστημονικό κόσμο για τους κινδύνους που ενέδρευαν στα ορυχεία ουρανού, στον αέρα και στο φαγητό μας. Λίγους μήνες πριν από το θάνατό του, στα 1979, ο Hueper τιμήθηκε με μια πλειάδα βραβείων για την εργασία του στο χώρο των επαγγελματικών αιτιών του καρκίνου του πνεύμονα. Τι γνώριζε ένας τέτοιος ερευνητής για τις προοπτικές της έρευνας του καρκίνου στη Ναζιστική Γερμανία;

Διαθέτουμε πολλή πληροφορία για την επιστήμη και την ιατρική στη Ναζιστική Γερμανία. Γνωρίζουμε ότι, ενώ ορισμένα επιστημονικά κλάδοι εξαφανίσθηκαν, άλλοι άνθισαν. Σε γενικές γραμμές, ενθαρρύνονταν οι επιστημονικές εφαρμογές και οι επιστήμες που εγγράφονταν στα πλαίσια του Ναζιστικού προγράμματος. Γνωρίζουμε ότι πολλοί φυσικοί και βιολόγοι πλαισίωσαν τη

γερμανική έρευνα της εποχής. Περίπου το 80% των καθηγητών ανθρωπολογίας, οι περισσότεροι από τους οποίους υπήρξαν γιατροί, ήσαν μέλη του Ναζιστικού κόμματος. Γνωρίζουμε, επίσης, ότι οι Nazi είχαν εκπονήσει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα για την κοινωνική υγεία, ώστε «να βελτιωθεί η δύναμη του γερμανικού έθνους».

Διαθέτουμε πολλές πληροφορίες για την επιστήμη και την ιατρική στη Ναζιστική Γερμανία. Γνωρίζουμε ότι, ενώ ορισμένα επιστημονικά κλάδοι εξαφανίσθηκαν, άλλοι άνθισαν. Σε γενικές γραμμές, ενθαρρύνονταν οι επιστημονικές εφαρμογές και οι επιστήμες που εγγράφονταν στα πλαίσια του Ναζιστικού προγράμματος.

Ο Ναζισμός ρίζωσε μέσα στην επιστημονική εμπροσθοφυλακή, η οποία κατέκτησε τα μισά από τα βραβεία Νόμπελ της εποχής και προσέφερε ένα σημαντικό αριθμό από εφευρέσεις. Η γερμανική επιστήμη και ιατρική γοήτευαν τότε την υφήλιο. Το ίδιο το Τρίτο Ράιχ δεν υπήρξε τροχοπέδη για την επιστημονική σκέψη: η τηλεόραση, το σύγχρονο αεροπλάνο, ο τηλεκατευθυνόμενος πύραυλος, ο υπολογιστής, το ηλεκτρονικό μικροσκόπιο, η πυρηνική σύντηξη -όλα αυτά είτε αναπτύχθηκαν στη Γερμανία, είτε έφθασαν εκεί σε υψηλό επίπεδο ανάπτυξης.

Υπήρξαν καινοτομίες στο χώρο της βασικής φυσικής (η πυρηνική σύντηξη ανακαλύφθηκε από τους Otto Hahn και Lise Meitner στα 1938), στην έρευνα των

ορμονών και των βιταμινών, στη μηχανολογία των αυτοκινήτων (Volkswagen), στη φαρμακολογία, στην έρευνα για συνθετικά καύσιμα και ελαστικά (στα 1942, ο I.G. Farben έλεγχε περισσότερο από το 90% της παγκόσμιας παραγωγής ελαστικών). Το τοξικό αέριο σαρίν και το χημικό όπλο tabun είναι και τα δύο εφευρέσεις του I.G. Farben, όπως επίσης και το οπιούχο μεθαδόνη, που συντέθηκε στα 1941, όπως και η πεθιδίνη. Οι Αμερικανοί στρατιωτικοί γνώριζαν ότι οι Γερμανοί επιστήμονες δεν είχαν αδρανήσει κάτω από τη διακυβέρνηση του Hitler κι έτσι, μετά από τον πόλεμο, επιστράτευσαν δεκάδες από αυτούς για να συντάξουν μακροσκελείς εκθέσεις για το χώρο της εποπτείας τους, μια πραγματική Encyclopedia Naziana, με αναφορές σε πολυάριθμους επιστημονικούς κλάδους, από τη βιοφυσική μέχρι την τροπική ιατρική. Είναι σημαντικό ότι λησμόνησαν κλάδους όπως την ιατρική της εργασίας και την αντικαπιταλιστική έρευνα.

Η ιστορία των επιστημών στην εποχή του γερμανικού Ναζισμού πρέπει να μην αρκασθεί στην απλή αφήγηση του πώς επιβίωσε σε συνθήκες πίεσης. Πρέπει να αναζητήσουμε πως και γιατί η ιδεολογία των Nazi προώθησε ορισμένους ερευνητικούς τομείς, πως η έρευνα πέρασε από πολλές παλινδρομήσεις, πως τα σχέδια και οι πολιτικές παρακολούθησαν τις κινήσεις στην πολιτική σκηνή. Εάν ανακαλύψουμε ότι ορισμένες επιστήμες άνθισαν, πρέπει να αναρωτηθούμε: τι είδους ήταν εκείνη η επιστήμη που προσαρμόστηκε τόσο εύκολα στη φασιστική πολιτική;

Ελάχιστα έγιναν γνωστά για τη Ναζιστική έρευνα σχετικά με τον καρκίνο και υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι γι' αυτό. Οι ιστορικοί που ενδιαφέρθηκαν για τη Ναζιστική ιατρική φαίνεται να επικεντρώθηκαν είτε στην πολιτική, είτε στη ρατσιστική ιδεολογία, είτε στη συμμετοχή των γιατρών στις Ναζιστικές εκστρατείες της στείρωσης, της απομόνωσης και της μαζικής εξολόθρευσης. Αυτές οι σκοτει-

νές πλευρές της ιατρικής στη φασιστική Γερμανία είναι πολύ περισσότερο γνωστές από πολλές άλλες (για παράδειγμα, η έρευνα για τις βιταμίνες και την εξάρτηση). Οι μεταγενέστεροι αναλυτές έδωσαν λίγη προσοχή τόσο λόγω της ιστορικής απόστασης, όσο και επειδή δεν αναμενόταν σημαντικά οφέλη από την εμπειρία των Nazi για την εξάλειψη των τροφικών χρωστικών, του καπνού ή των επαγγελματικών κόνεων. Η λήθη είναι έκδηλη και στην ίδια τη Γερμανία, όπου επήλθε συσκότιση για ο,τιδήποτε αφορούσε στην περίοδο των δεκαετιών του '30 και του '40. Ακόμα και σήμερα, ο Ναζισμός είναι μια «βρώμικη» λέξη.

Φαίνεται ότι οι αρμόδιοι των Ναζιστικών υπηρεσιών Υγείας είχαν αναπτύξει πολύ επιθετικές πολιτικές πρόληψης του καρκίνου. Αυτό δεν πρέπει να εκπλήσσει, εφόσον τα γερμανικά ερευνητικά προγράμματα της εποχής ήταν τα πλέον προχωρημένα παγκοσμίως. Οι Γερμανοί επιστήμονες ήταν οι πρώτοι που ανακάλυψαν την καρκινογόνο δράση για το δέρμα των προϊόντων της πίσσας, την καρκινογόνο δράση του ουρανού για

τους πνεύμονες των εργατών στα σχετικά ορυχεία (στα 1870), την καρκινογόνο δράση της ανιλίνης για τον καρκίνο της ουροδόχου κύστης (στα 1895) και τον κίνδυνο για το δέρμα από την παρατεταμένη έκθεση στον ήλιο (1894).

Οι Γερμανοί γιατροί ήταν οι πρώτοι που διέγνωσαν καρκίνο που οφειλόταν στην ακτινοβολία X (1902) και οι πρώτοι που απέδειξαν ότι η ακτινοβολία X μπορεί να προκαλέσει λευχαιμία (1906). Επίσης, ήταν οι πρώτοι που υπέδειξαν ότι η οικιακή ακτινοβολία του ραδονίου μπορεί να είναι επιβλαβής για την υγεία (1907). Υπάρχουν πολλή

άλλα σχετικά παραδείγματα. Στα 1830, ο Johannes Müller άνοιξε το δρόμο για τη μικροσκοπική ανάλυση των κακοηθειών, ανακαλύπτοντας ότι οι όγκοι αποτελούνται από κύτταρα. Στα 1860, ο Rudolf Virchow ανέπτυξε στο Βερολίνο τη θεωρία ότι ο καρκίνος προέρχεται από χρόνια «ερεθισμό». Οι Γερμανοί επιστήμονες υπήρξαν πρωτοπόροι στην έρευνα των μεταμοσχεύσεων και στην έρευνα του ρόλου των ορμονών στην καρκινογένεση. Ο παθολογοανατόμος Max Borst ταξινόμησε στο Μόναχο τους όγκους σύμφωνα με την ιστοπαθογένειά τους, χρησιμοποιώντας δηλαδή μια μέθοδο που χρησιμοποιείται σήμερα από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.

Πρώτοι οι Γερμανοί χρησιμοποίησαν τις χρωστικές των ιστών σαν χημειοθεραπευτικούς παράγοντες (στα 1922) και ανακάλυψαν τη χορήγηση του thorotrast (διοξειδίου του thorium) σαν σκιαγραφική ουσία για την καλύτερη ποιότητα των ακτινολογικών εικόνων (1928). Οι Γερμανοί γενετιστές έδειξαν πρώτοι ότι ο καρκίνος του παχέος εντέρου μπορεί να είναι και κληρονομικός σαν κυρίαρχο χα-

ρακτηριστικό, ενώ ο ζωολόγος Theodor H. Boveri πρότεινε ότι χρωματοσωματικές ανωμαλίες μπορεί να ευθύνονται για την έναρξη της καρκινογένεσης (1902). Η Γερμανία φιλοξένησε το πρώτο συνέδριο για την αντικαρκινική έρευνα (Χαϊδελβέργη και Φρανκφούρτη, στα 1906). Εκεί κυκλοφόρησε το πρώτο επιστημονικό περιοδικό με άρθρα για την αντικαρκινική έρευνα. Οι Γερμανοί ανέπτυξαν την απεικονιστική διάγνωση του καρκίνου, αφού ανακάλυψαν όχι μόνο τις ακτίνες Χ και το κολλοσκόπιο, αλλά επίσης και το ορθικό ενδοσκόπιο – μια πρώιμη εκδοχή του οποίου, με τη χρήση κεριού, εμφανίσθηκε στη Φρανκφούρτη στα 1807. Η γερμανική ήταν για πολλά χρόνια η γλώσσα της παγκόσμιας αντικαρκινικής έρευνας. Για παράδειγμα, στα 1915, όταν οι Katsusaburo Yamagiwa and Koichi Ichikawa ανακοίνωσαν το πρώτο πειραματικό μοντέλο καρκινογένεσης, δημοσίευσαν τα αποτελέσματά τους auf Deutsch. Οι Γερμανοί είναι, επίσης, αυτοί που πρώτοι ανακοίνωσαν ότι το παθητικό κάπνισμα ίσως σχετίζεται με τον καρκίνο του πνεύμονα – στα 1928. Έτσι, όταν η Αντικαρκινική Εταιρία του Τρίτου Ράιχ άρχισε τις εργασίες της (Reichsausschuss für Krebsbekämpfung), στα 1931, κυκλοφόρησε και το περιοδικό «Μηνιαίο περιοδικό για τον αντικαρκινικό αγώνα» (Monatsschrift für Krebsbekämpfung), που εξέδιδε ο γνωστός αντισημίτης J.F. Lehmann.

Στα 12 χρόνια της Ναζιστικής διακυβέρνησης, είδαν το φως περισσότερες από 1.000 διδακτορικές διατριβές που ερευνούσαν διάφορες πτυχές της Ογκολογίας. Οι κακοήθειες του αίματος είχαν προτεραιότητα. Καταστρώθηκαν

αρχεία καταγραφής, όπως το γερμανικό αρχείο καταγραφής της νοσηρότητας και της θνητότητας από καρκίνο. Έγιναν προσπάθειες προληπτικής πολιτικής υγείας, όπως η θεσμοθέτηση μέτρων εργασιακής προστασίας, νομοθεσία εναντίον της νόθευσης των τροφών, απαγόρευση καπνίσματος και προγράμματα μείωσης των καρκινογόνων καλλυντικών.

Μπορεί τα Ναζιστικά αντικαρκινικά μέτρα να επηρέασαν την επιδημιολογία του καρκίνου στη μεταπολεμική Γερμανία; Η ερώτηση είναι ενδιαφέρουσα, δοθέντος του ότι οι Γερμανοί εμφανίζουν μια σαφή μείωση στην προσαρμοσμένη στην ηλικία θνητότητα από καρκίνο από το 1950, χρονικό σημείο πέραν του οποίου θα περίμενε κανείς να αποδώσουν οι πολιτικές υγείας που υιοθετήθηκαν στη δεκαετία του '30.

Είναι, επίσης, πιθανό ότι πολιτικές που στόχευαν στη βελτίωση της υγείας του γενικού πληθυσμού (όπως ο γυναικείος αθλητισμός ή η κατανάλωση ψωμιού ολικής άλεσης) ίσως να είχαν κάποια συνέπεια και για τον αντικαρκινικό αγώνα. Ένα άλλο μέτρο που υιοθέτησαν οι Nazi και ενδέχεται να είχε επίδραση στον αντικαρκινικό αγώνα είναι η κίνηση υπέρ των γεννήσεων, η οποία ενθάρρυνε τις γυναίκες να κάνουν παιδιά σε νεότερη ηλικία. Ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας να υπήρξε ο ίδιος ο πόλεμος, καθώς τα τσιγάρα έγιναν δυσεύρετα και η δίαιτα περιλάμβανε αναγκαστικά ελάχιστα λιπαρά. Πώς μπορούν να ερμηνευθούν αυτές οι πιθανότητες; Μπορεί ένα από τα εγκληματικότερα καθεστώτα στην παγκόσμια ιστορία να κατάφερε να μειώσει το ποσοστό των καρκίνων σε ένα τμήμα του πληθυσμού του; Ποιοι επωφελήθηκαν από αυτές τις πολιτικές και ποιοι υπέφεραν;

Το ενδιαφέρον της Γερμανίας για τον καρκίνο πρέπει να κατανοηθεί στα πλαίσια του ότι η Γερμανία από τις αρχές του εικοστού αιώνα ήταν μια βιομηχανική χώρα, με υψηλότατο ποσοστό καρκίνων. Τα γερμανικά συνδικάτα και τα σοσιαλιστικά κόμματα άρχισαν να αναφέρονται στα μέτρα ασφαλείας των εργατών από τα τέλη του 19ου αιώνα, γεγονός που διαμόρφωσε ένα από τα πλέον προηγμένα πρότυπα Κράτους Πρόνοιας, το οποίο εισηγήθηκε η κυβέρνηση του Bismark, στα 1883, σαν απάντηση στις κοινωνικές διεκδικήσεις. Η γερμανική ιατρική ήταν πανίσχυρη και πολιτικοποιημένη και το Βερολίνο αποτελούσε έναν από τους μεγαλύτερους πόλους ιατρικής έρευνας. Το ισχυρό κοινωνικό κίνημα

«επιστροφής στη φύση» (Lebensreform) έβλεπε τον καρκίνο σαν τιμωρία για την απομάκρυνση των ανθρώπων από τις φυσικές τους καταβολές. Δεδομένου ότι η Κοινωνική Ασφάλιση είδε τις προληπτικές πολιτικές σαν οικονομικότερη λύση από την θεραπευτική ιατρική, ίσως δεν είναι περίεργο που οι Γερμανοί μπήκαν τόσο δυναμικά στη μάχη εναντίον του καρκίνου από τη δεκαετία του 1930.

Οι τύποι του καρκίνου που μπήκαν στο στόχαστρο του αγώνα πρέπει, επίσης, να ερμηνευθούν με βάση την επαγγελματική, ιδεολογική και τεχνολογική ιστορία της Γερμανίας. Ο καρκίνος λόγω της ανιήνης ανακαλύφθηκε στη Γερμανία στα 1890, κυρίως επειδή την εποχή εκείνη η χώρα ήταν πρωτοπόρα στο εμπόριο συνθετικών χρωστικών. Οι γερμανικές επαγγελματικές εταιρίες ήσαν οι πρώτες που θέσπισαν προστατευτικά μέτρα για την ακτινοβολία. Στη χώρα αυτή, ο καρκίνος του πνεύμονα αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά σαν αποζημιώσιμη επαγγελματική πάθηση για τους εργάτες στα ορυχεία του ουρανού, στα 1926. Πολυάριθμες οργανώσεις κατά του καπνίσματος και του αλκοολισμού δημιουργήθηκαν παντού στη χώρα, επειδή οι συνθήκες αυτές θεωρήθηκαν σαν πηλγές που κατέτρωγαν το γερμανικό σώμα.

Η αναγνώριση μιας απειλητικής αύξησης των κρουσμάτων καρκίνου ήταν μια σημαντική αιτία για την ανάληψη του πρώτου καλά οργανωμένου αντικαρκινικού αγώνα στη νεότερη ιστορία που πραγματοποιήθηκε εξ ολοκλήρου από το κράτος, την Κεντρική Επιτροπή για την Έρευνα και τον Αγώνα κατά του Καρκίνου (Zentralkomitee zur Erforschung und Bekämpfung der Krebskrankheit), η οποία ιδρύθηκε στα 1900. Μια τέτοια απειλητική αύξηση είχε παρατηρηθεί από τα τέλη του 19ου αιώνα και έφθασε στις ανώτερες τιμές της γύρω στα 1920. Στα 1928, ο καρκίνος ξεπέρασε τη φυματίωση και έγινε η δεύτερη αιτία θανάτου στη χώρα, μετά από τα καρδιαγγειακά νοσήματα. Ο καρκίνος ονομάστηκε «ο υπ' αριθμόν ένα εχθρός του έθνους» (Staatsfeind Nummer Eins). Περίπου 100.000 Γερμανοί πέθαιναν από καρκίνο στη δεκαετία του 1930. Γύρω στις 500.000 άνθρωποι υπέφεραν από τη νόσο. Η Γερμανία της εποχής εκείνης εμφάνιζε μια από τις υψηλότερες επιπτώσεις του καρκίνου παγκοσμίως (λόγω τόσο της μακροβιότητας του πληθυσμού της, όσο και των συνθηκών του) και ένα από τα καλύτερα επεξεργασμένα κοινωνικά

συστήματα για την καταπολέμηση της νόσου.

Ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά του αντικαρκινικού αγώνα των Nazi ήταν η έμφαση που έδιναν στην πρόληψη. Η ιδέα αυτή ταίριαζε με την προσέγγισή τους σε πολλά άλλα θέματα. Η έμφαση αυτή δεν υπήρξε ασφαλώς πρωτόφαντη: οι σοσιαλιστές και οι κομμουνιστές γιατροί είχαν από χρόνια μιλήσει υπέρ της πρόληψης. Κατά την περίοδο της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, έγιναν πολλές σημαντικές κινήσεις προς αυτή την κατεύθυνση, όπως η δημιουργία γραφείων στατιστικής, εκστρατείες διαφώτισης και νομοθετικά μέτρα προστασίας των εργαζομένων. Το νέο στην περίοδο των Nazi ήταν η ενίσχυση στο πολιτικό και νομοθετικό υπόβαθρο της πρόληψης και η περιβόητη «πολιτική βούληση» για τη λειτουργία αυτών των υποδομών υπέρ της υγείας του έθνους.

Η ιδεολογία της πρόληψης

Ο χειρουργός Erwin Liek (1878-1935) υπήρξε ένας από τους κυριότερους εκφραστές της αντικαρκινικής πολιτικής των Nazi. Ο Liek ήταν μια σύνθετη και εντυπωσιακή προσωπικότητα. Σήμερα αποκαλείται «πατέρας της Ναζιστικής Ιατρικής». Στη διάρκεια της 30χρονης σταδιοδρομίας του έγραψε για ποικίλα θέματα, αλλά έγινε, κυρίως, γνωστός για την κριτική του σχετικά με την «πνευματική κρίση» της σύγχρονης ιατρικής, μια ιατρική στην οποία είχε προσάψει την υπερεξειδίκευση, τη γραφειοκρατία και την επιστημοσύνη, αλλά επίσης και μωπία ως προς το να κατανοήσει τις φυσικές ικανότητες που διαθέτει ο οργανισμός ώστε να αυτο-θεραπεύεται.

Ο Liek υπήρξε ο ίδιος κλινικός γιατρός, αλλά επίσης κι ένα είδος ρομαντικού, που νοσταλγούσε τις απλούστερες εποχές, όταν η σχέση γιατρού-ασθενή είχαν ακόμη μια ιερότητα. Εξέδιδε τον Hippokrates, ένα περιοδικό γενικού ενδιαφέροντος με θέματα σχετικά με την ομοιοπαθητική και την κίνηση για μια φυσική διατροφή. Η ολιστική του προσέγγιση ήταν παράλληλη με αυτήν πολλών γιατρών και αξιωματούχων των Nazi, όπως οι Kurt Klare, Karl Kötschau, Walter Schultze και Ernst Günther Schenck. Ωστόσο, η στάση του ως προς το Ναζισμό ήταν μάλλον αμφίθυμη. Αν και δεν υπήρξε μέλος του κόμματος, κατέλαβε τη θέση του προσωπικού γιατρού του Führer. Από το 1933 και μετά, η συμπάθειά του για το

Ναζισμό έγινε περισσότερο έκδηλη. Στο δοκίμιό του «Ο κόσμος ενός γιατρού» επαινεί τον Hitler επειδή «κατέστρεψε το Μαρξισμό, εξάλειψε την αυταπάτη της ισότητας, κατανίκησε το πολυκομματικό σύστημα, φίμωσε το φλύαρο κοινοβούλιο και ένωσε τους Γερμανούς, μειώνοντας την ανεργία».

Ο αντισημιτισμός του εκφραζόταν περισσότερο στις προσωπικές του συζητήσεις, όπου δήλωνε την αντίθεσή του στην «εβραιοποίηση» της γερμανικής ιατρικής, επειδή, κατά τη γνώμη του, οι Εβραίοι υπερεκτιμούσαν την ακρίβεια και είχαν μια επιφανειακή άποψη για την ιατρική και έφερναν τις αξίες του θεάματος στην επιστήμη.

Ο Liek συνδέθηκε με στενή φιλία με τον Lehmann από το Μόναχο, το σημαντικότερο Γερμανό εκδότη ιατρικών εντύπων της εποχής και οπαδό των Nazi. Εξέδωσε δύο βιβλία σχετικά με τον καρκίνο. Εξέδωσε το «Η εξάπλωση, η πρόληψη και ο έλεγχος του καρκίνου» (1932), όπου ισχυρίζεται ότι ο καρκίνος είναι μια νόσος του πολιτισμού, μια «πολιτισμική νόσος», με αυξητικές τάσεις για τις μεθιλιονικές κοινωνίες. Οι σύγχρονοι άνθρωποι δέχονται υπερβολική ακτινοβολία και ζουν με πολύ άγχος, γεγονός που αποδυναμώνει τις φυσικές τους άμυνες. Η καλύτερη πρόληψη είναι ένας φυσικός τρόπος ζωής. Σύμφωνα με τον Liek, η λιθανασμένη διατροφή είναι η κυριότερη αιτία του καρκίνου. Το υψηλό ποσοστό γαστρικών καρκίνων στην Ιαπωνία, για παράδειγμα, σχετίζεται μάλλον με τη μεγάλη κατανάλωση τροφών με καρυκεύματα που αντιρροπούν τη σπάνια κατανάλωση κρέατος. Στη Γερμανία, η άνθηση της βιομηχανίας χημικών και χρωστικών για τις τροφές πρέπει να είχε ολέθρια επίδραση στην υγεία των κατοίκων. Τα λαχανικά πρασινίζουν «τεχνητά» μεθειούχο χαλκό, ενώ η ζάχαρη χρωματίζεται συστηματικά με “ultramarine” (ένα είδος πυριτιούχου νατρίου). Ανάλογα πρόσθετα υπάρχουν στο ψωμί. Όλες αυτές οι τροφικές παρεμβάσεις συνεισφέρουν, κατά το συγγραφέα, στην εμφάνιση του καρκίνου.

Στο δεύτερο βιβλίο του σχετικά με το ίδιο θέμα, «Η μάχη κατά του καρκίνου», που εκδόθηκε στα 1934, ο Liek παραδέχθηκε ότι είχε υπερβάλλει ως προς ορισμένα τρόφιμα. Δεν πίστευε, για παράδειγμα, ότι τα φύλλα αλουμινίου αποτελούσαν αιτία καρκίνου (ένας σχεδόν υστερικός φόβος στη δεκαετία του '20) και αναρωτιόταν εάν οι κίνδυνοι του

υδραργύρου και του μόλυβδου είχαν υπερεκτιμηθεί (είχαν διατυπωθεί φόβοι για καρκίνους που ίσως οφείλονταν στα οδοντικά σφραγίσματα). Επίσης, διόρθωσε ορισμένα σφάλματα του προηγούμενου βιβλίου του -π.χ. σχετικά με τις χρωστικές της ζάχαρης. Ωστόσο, το κύριο επιχείρημα ήταν ακόμη εκεί, ο καρκίνος είναι δυνατόν να προληφθεί. Ο κύριος τρόπος πρόληψης ήταν η αλλαγή του τρόπου ζωής. Η ιατρική έπρεπε να αλληλάξει προσανατολισμούς, από τη θεραπεία στην πρόληψη.

Ο Liek γνώριζε καλά ότι ισχυρά οικονομικά συμφέροντα θα αντιστέκονταν στην απομάκρυνση των καρκινογόνων από το περιβάλλον: κατασκευαστές και έμποροι αλκοολούχων ποτών, τροφίμων και φαρμάκων, που είχαν δαπανήσει τεράστια ποσά για να πείσουν το κοινό ότι η μπύρα είναι τροφή, ότι τα μεταλλικά κουτιά ήταν πρακτικά, ότι η οδοντόκρεμα Brand X καταπολεμά την τερηδόνα. Υποστήριζε ότι έπρεπε να αναμένεται μια τέτοια αντίσταση. Προσέθετε, χωρίς να ονομάζει το καθεστώς, ότι ο νέος πολιτικός άνεμος που φυσά στη χώρα μπορεί να βοηθήσει σ' αυτήν την αλλαγή. Ήδη ορισμένα Πανεπιστήμια, όπως το Πανεπιστήμιο της Βιέννης, ίδρυσαν ογκολογικές κλινικές που έδιναν ιδιαίτερη σημασία στη διατροφική θεραπευτική.

Ο Liek δεν ήταν ο μόνος που διέδιδε τις παραπάνω θέσεις υπέρ της πρόληψης. Ένας μεγάλος αριθμός από αξιωματούχους των Nazi υποστήριζαν την ιδέα της πρόληψης. Το περιοδικό Monatsschrift für Krebsbekämpfung υιοθέτησε το σύνθημα «όσο νωρίτερα αντιμετωπίζεται ο καρκίνος, τόσο αποτελεσματικότερη είναι η θεραπεία». Η Zeitschrift für Krebsforschung ανακοίνωνε ότι «η πρόληψη είναι η καλύτερη θεραπεία». Η ιδεολογία της πρόληψης συνέκλινε με την ιδεολογία του «ένας για όλους και όλοι για έναν». Η νικητήρια δεν απειλούσε μόνο τον καπνιστή, αλλά το σύνολο του πληθυσμού.

Η ιδέα της πρόληψης συμβάδιζε επίσης με την έμφαση που έδιναν οι Nazi στους φυσικούς τρόπους διαβίωσης. Θα πρέπει να θυμηθούμε ότι ο Hitler ήταν χορτοφάγος, δεν έπινε και δεν κάπνιζε (επίσης, ο Benito Mussolini και ο στρατηγός Franco της Ισπανίας ήσαν μη καπνιστές, σε αντίθεση με τους Roosevelt και Stalin που κάπνιζαν τσιγάρα και τον Churchill που κάπνιζε πούρα).